

Tisková zpráva

COVID 19 a finanční situace domácností a dopad na zaměstnání- Naše společnost - speciál – únor 2021

- ⊙ Dvě třetiny dotázaných (67 %) uvedly, že příjmy jejich domácnosti zůstaly v době pandemie COVID-19 stejné, více než čtvrtina (28 %) uvedla, že se snížily, z toho 8 %, že výrazně. U 5 % domácností se příjem zvýšil. Výsledná zjištění se v průběhu pandemie prakticky neliší.
- ⊙ Téměř tři pětiny domácností uvedly, že by za současné situace dovedly vycházet s financemi více než půl roku. 4 % domácností již nyní s financemi nevychází, dalších 6 % by vydrželo nejdéle měsíc. Hodnocení finanční se od prosince výrazně změnilo ve prospěch optimistického pohledu.
- ⊙ Finanční situace je podle očekávání závislá na socioprofesioním statusu dotázané osoby a především na subjektivním hodnocení materiálních životních podmínek domácnosti. Čím lepší materiální podmínky, tím pozitivnější hodnocení finanční situace. 86 % z těch, kteří hodnotí svoje materiální podmínky jako velmi dobré, vyjdou s penězi více jak půl roku. Mezi těmi, kteří hodnotí svoji situaci jako velmi špatnou, je 64 % těch, kteří již dnes nevyjdou s financemi.
- ⊙ Dopady na zaměstnání se od července výrazně zvýšily především v nošení ochranných pomůcek (z 49 % na 76 %), omezení kontaktů (z 26 % na 51 %), osvojení nových technologií (z 21 % na 35 %), v práci z domova (střídavě z 22 % na 32 %, pouze z 12 % na 17 %). Pokleslo snížení příjmů (z 34 % na 26 %) a odpracovaných hodin (z 30 % na 22 %). Větší část změn byla zjištěna již v prosinci, mezi prosincem a únorem došlo k výraznějšímu nárůstu jen u setkávání s kolegy (o 9 procentních bodů).

Zpracoval:

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 586; e-mail: milan.tucek@soc.cas.cz

Centrum pro výzkum veřejného mínění se ve svém únorovém speciálním výzkumu zaměřilo na koronavirovou krizi a zkušenosti občanů s ní. Speciální výzkum byl proveden v rámci projektu Naše společnost, za otázky a design šetření zodpovídá CVVM, data sbírala společnost Median. Výzkum navazoval na šetření, která proběhla čtyřikrát ve stejném aranžmá v minulém roce.

Ve všech pěti speciálech jsme položili dvě otázky, které se týkaly příjmu domácnosti (změna příjmů v souvislosti s koronavirem a na jak dlouho stačí finanční rezervy). Rozložení odpovědí se téměř nezměnilo v případě příjmů domácnosti. V únoru 2021 podobně jako ve všech výzkumech v minulém roce tři pětiny domácností uvedly, že jejich příjmy zůstaly stejné, pětina, že se jejich příjmy mírně snížily, a desetina, že se jejich příjmy výrazně snížily (tabulka 1). Jedné dvacetině domácností se příjmy mírně zvýšily.

Tabulka 1: V souvislosti se šířením koronaviru se příjmy Vaší domácnosti zvýšily/snížily (v %)

Měsíc	Značně zvýšily	Mírně zvýšily	Zůstaly stejné	Mírně snížily	Značně snížily	Nevím
květen	1	4	61	23	11	0
červen	1	4	60	24	11	0
listopad	1	3	62	22	11	1
prosinec	1	6	65	18	9	1
únor 2021	0	5	67	20	8	0

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 7. – 23. 5. 2020, 1043 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 4. – 17. 6. 2020, 1011 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 30.10. – 19. 11. 2020, 1022 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 20. 11. – 8. 12. 2020, 1024 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 2. – 16. 2. 2021, 1035 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Změna příjmů domácnosti je výrazně podmíněna sociálně profesním statusem. I když jde o status dotázané osoby, a ne hlavy domácnosti, přesto je zřetelně vidět, že největší propad příjmů mají OSVČ a pochopitelně (nově) nezaměstnaní. Velký propad zaznamenaly domácnosti pracovníků služeb, obou dělnických kategorií a také studenti (omezení pracovních příležitostí). Po první vlně (speciál v červnu) i v prosinci byla situace obdobná.

Tabulka 2: Finanční prostředky domácnosti podle socioekonomického statusu respondenta (v %)

	Značně zvýšily	Mírně zvýšily	Zůstaly stejné	Mírně snížily	Značně snížily	N
Student	0	9	56	24	9	55
Nepracující důchodce	1	3	84	9	3	339
Nezaměstnaný	0	11	37	26	26	27
Žena na mateřské dovolené	0	0	67	17	11	18
Podnikatel se zaměstnanci	0	0	77	23	0	13
OSVČ	1	4	41	32	21	80
Vyšší odborný nebo řídící pracovník	0	6	72	19	4	101
Nižší odborný pracovník	0	9	61	21	8	130
Úředník, pracovník služeb	1	7	57	28	7	144
Kvalifikovaný dělník	0	1	64	27	8	75
Obsluha strojů, nekval. dělník	0	5	60	22	13	55
Celkem	0	5	67	20	7	1037

Dopočet do 100% tvořili odpovědi „neví“. V posledním sloupci je pro informaci uveden počet respondentů.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 2. – 16. 2. 2021, 1035 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Souvislost propadu příjmů se subjektivním hodnocením materiálních podmínek domácnosti je ještě více zřetelná. Ve třech pětinách domácností, které hodnotí svoji materiální situaci jako velmi špatnou (26 domácností), se značně snížily příjmy. Platí to i pro čtvrtinu domácností, které považují svoje materiální podmínky za špatné. Naopak desetina domácností z opačného pólu uvedla, že se jim příjmy během pandemie zvýšily. Po první vlně (speciál v červnu) i v prosinci byla situace obdobná.

Tabulka 3: Finanční prostředky domácnosti podle subjektivního hodnocení materiálních podmínek (v %) únor 2021

	Značně zvýšily	Mírně zvýšily	Zůstaly stejné	Mírně snížily	Značně snížily	MŽPD
Velmi dobré	1	9	79	11	0	10
Dobré	0	6	77	15	2	46
Ani dobré, ani špatné	0	4	58	27	10	33
Špatné	2	1	48	25	24	8
Velmi špatné	0	4	19	19	58	3
Celkem	0	5	67	20	7	100

Dopočet do 100% tvořili odpovědi „neví“.

V posledním sloupci tabulky je rozložení odpovědí otázky zjišťující materiální úroveň domácnosti

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 2. – 16. 2. 2021, 1035 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

V druhé otázce zjišťující odhad, jak dlouho domácnost respondenta dokáže vycházet s financemi, téměř tři pětiny dotázaných v únoru odhadují, že více než půl roku. V této odpovědi došlo meziměsíčně jednak ke statisticky významnému rozkolísání a jednak k výraznému nárůstu (plus 11 procentních bodů mezi červnem a listopadem, plus 12 procentních bodů mezi prosincem a únorem). Domácností, které s financemi již nyní nevycházejí, je stabilně kolem 5 %, dalších 5-8 % by vyšlo s financemi nejdéle jeden měsíc.

Tabulka 4: Jak dlouho dokáže Vaše domácnost vycházet s financemi, pokud by se současná situace nezměnila (v %)

Měsíc	Již nyní nevycházíme	Nejdéle měsíc	Nejdéle dva měsíce	Nejdéle tři měsíce	Méně než půl roku	Více než půl roku	Nevím
květen	5	7	7	8	15	46	12
červen	6	6	11	10	15	41	11
listopad	4	5	8	8	13	52	10
prosinec	5	8	8	9	13	46	11
únor 2021	4	6	5	6	10	58	11

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 7. – 23. 5. 2020, 1043 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 4. – 17. 6. 2020, 1011 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 30.10. – 19. 11. 2020, 1022 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 20. 11. – 8. 12. 2020, 1024 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 2. – 16. 2. 2021, 1035 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Pochopitelně je doba, po kterou domácnost dokáže vycházet s příjmy, výrazně ovlivněna materiální situací domácností (a tím, zda se jí snížily příjmy). Převážná většina domácností s velmi dobrou a dobrou materiální situací by dokázala vyjít déle než půl roku (71 %, resp. 86 %). Naopak, ty domácnosti, které jsou na tom velmi špatně, ze dvou třetin již nyní finančně strádají. Vazba na subjektivní materiální podmínky se za dobu sledování mírně prohloubila u domácností, které tyto podmínky hodnotí jako dobré.

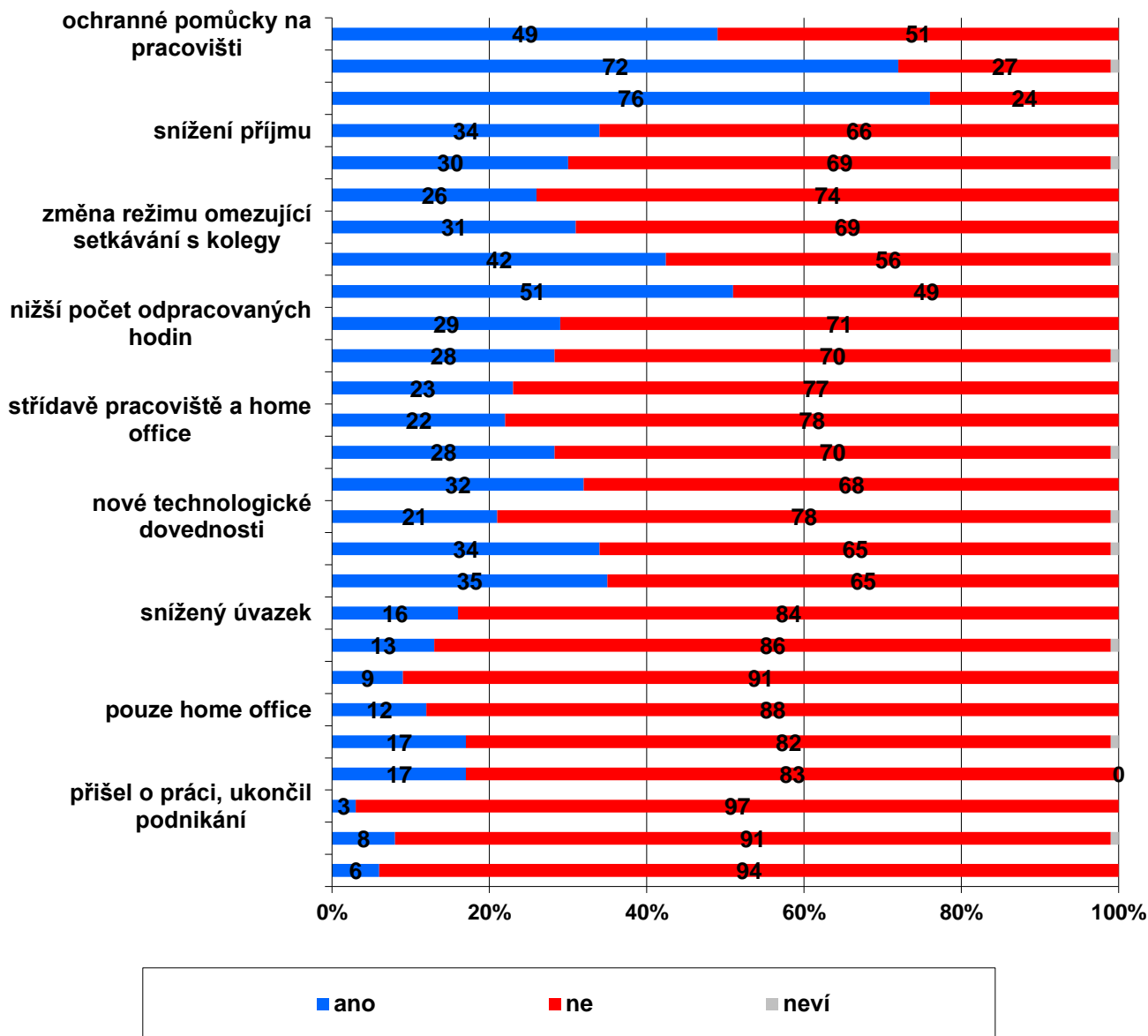
Tabulka 5: Jak dlouho dokáže Vaše domácnost vycházet s financemi podle subjektivního hodnocení materiálních podmínek (v %) únor 2012

	Již nyní nevycházíme	Nejdéle měsíc	Nejdéle dva měsíce	Nejdéle tři měsíce	Méně než půl roku	Více než půl roku	Nevím
Velmi dobré	0	0	0	1	4	86	9
Dobré	0	3	3	6	10	71	7
Ani dobré, ani špatné	4	12	8	8	12	39	17
Špatné	11	13	12	7	7	37	13
Velmi špatné	64	4	12	4	8	4	4
Celkem	4	6	5	6	10	58	11

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 2. – 16. 2. 2021, 1035 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Součástí prosincového výzkumu byla i baterie otázek, která zjišťovala, jak se s pandemií změnilы různé parametry zaměstnání či podnikání. Tato baterie byla zařazena poprvé do výzkumu v červenci (pravidelné šetření CVVM). I přes rozdílnost metodiky sběru dat v prosinci (dotazování přes internet CAWI a telefonem CATI) má smysl výsledná zjištění porovnat (viz graf 1).

Graf 1: Změny v zaměstnání či podnikání oproti období před propuknutím epidemie COVID-19 (%)¹ – porovnání červenec (1.řádek), prosinec (2. řádek), únor (3. řádek) příslušného znaku

Pozn.: Otázka byla pokládána všem respondentům, v grafu nejsou zahrnuty odpovědi těch, kdo uvedli „netýká se“ (363 dotázaných v červenci, 308 dotázaných v prosinci, 430 dotázaných v únoru).

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 18. – 29. 7. 2020, 972 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor (kombinace metod PAPI a CAPI).

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 20. 11. – 8. 12. 2020, 1024 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 2. – 16. 2. 2021, 1035 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

¹ Znění otázky: „Když porovnáváte Vaši současnou situaci se situací v únoru před propuknutím pandemie koronaviru, proběhly ve Vaší práci nebo Vašem podnikání následující změny? a) Snížil se Vám příjem ze zaměstnání nebo podnikání, b) přišel jste o práci nebo jste musel ukončit podnikání, c) snížila se Vám velikost úvazku, d) snížil se Vám počet odpracovaných hodin, e) změnil se Vám režim práce, pracujete pouze z domova (tzv. home office), f) změnil se Vám režim práce, kdy střídavě pracujete na pracovišti a střídavě z domova (tzv. home office), g) změnil se Vám režim práce tak, abyste se z epidemiologických důvodů s některými kolegy nepotkával, h) osvojil jste si nové technologické dovednosti (např. videohovory), i) nosíte nově ochranné pomůcky na pracovišti, j) něco jiného.“

Z výsledku únorového šetření vyplývá (viz graf 1), že tři čtvrtiny (76 %) dotázaných ve svém zaměstnání oproti dřívějšímu začaly používat ochranné pomůcky. Polovina dotázaných (51 %) pak oproti době do příchodu epidemie COVID-19 uvádí změnu pracovního režimu tak, aby se z epidemiologických důvodů nepotkávala s některými kolegy. Čtvrtině se pak v porovnání s předkoronavirovým obdobím snížil pracovní příjem (26 %) a má nižší podíl odpracovaných hodin (23 %). Střídavě pracuje z domova třetina dotázaných (32 %). Třetina respondentů (35 %) si pak ve svém zaměstnání osvojila nové technologické dovednosti, jako je např. využívání videohovorů. Často zmiňovaný přechod na čistý „home office“ uvedlo 17 % dotázaných. Snížení svého pracovního úvazku oproti předchozímu období pak zmínila desetina ekonomicky aktivních respondentů. Jen 6 % respondentů z řad ekonomicky aktivních uvedlo, že od propuknutí pandemie COVID-19 přišlo o práci nebo bylo nuceno ukončit své podnikání.

Oproti prosinci došlo k výraznému nárůstu pouze u setkávání se s kolegy (o 9 procentních bodů), v ostatních položkách jsou posuny v řádu jednotek procent. Ve srovnání s červencem došlo k výraznému nárůstu u používání ochranných pomůcek (o 27 procentních bodů), u využívání nových technologií (o 14 procentních bodů) a u střídavé práce (o 10 procentních bodů). Opačný trend jsme zjistili u snížení příjmů (pokles o 8 procentních bodů) a u počtu odpracovaných hodin (pokles o 7 procentních bodů).

Změny pochopitelně nepostihly všechny socioprofesionální skupiny stejně, Následující přehled ukazuje, které skupiny byly „postiženy“ nejvíce. V jednoduchém shrnutí platí, že ekonomické změny nejvíce zasáhly osoby samostatně výdělečně činné, organizační a technologické změny pak vyšší odborníky, manažery a nižší odborníky. Manuální profese ve výrobě byly změnami zasaženy vesměs výrazně podprůměrně.

	celý soubor	Nejvíce „zasažená“ profesní skupina
Ztráta zaměstnání, ukončení podnikání	8 %	OSVČ 12 %, obsluha strojů, nekval. dělníci 10 %
Snížení příjmů	26 %	OSVČ 55 %
Velikost úvazku	9 %	OSVČ 28 %
Snížení odpracovaných hodin	23 %	OSVČ 43 %
Přechod na home office	17 %	Vyšší odborníci 33 %, OSVČ 25 %
Střídání pracoviště a home office	32 %	Vyšší odborníci, manažeři 61 %, nižší odborníci 36 %
Omezení setkávání s kolegy	51 %	Vyšší odborníci, manažeři 77 %, nižší odborníci 58 %
Osvojení nových technologií	35%	Podnikatelé 58 %, vyšší odborníci, manažeři 53 %
Ochranné pomůcky na pracovišti	76%	Vyšší odborníci, manažeři 87 %, úředníci 80 %

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 2. – 16. 2. 2021, 1035 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost – speciál – únor 2021</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Median, s.r.o.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>2.2. – 16.2. 2021</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání, ekonomické postavení, frekvence užívání internetu</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>pohlaví, věk, vzdělání, kraj velikost místa bydliště, ekonomické postavení a užívání internetu, věk x vzdělání, pohlaví x kraj, věk x kraj, vzdělání x kraj a velikost místa bydliště x kraj</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 18 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1035</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Kombinace dotazování CAWI a CATI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>KK6 KK8 EU184</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>eu210322</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>22. března 2021</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (zde je to obyvatelstvo České republiky starší 18 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce a u tohoto speciálního výzkumu také na ekonomické postavení a frekvenci užívání internetu. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velikých obcí atd.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 18 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíří námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.]